Yatırım fonlarında kâr payı dağıtımının vergilendirilmesi

Çağatay Yüce
Ortak
Vergi Hizmetleri
Deloitte Türkiye

Yatırım fonları, tasarruf sahiplerinden katılma payı karşılığında toplanan para ya da diğer varlıklarla, tasarruf sahipleri hesabına, SPK (Kurul) tarafından belirlenen varlık ve haklardan oluşan portföy veya portföyleri işletmek amacıyla portföy yönetim şirketleri tarafından kurulan ve tüzel kişiliği bulunmayan mal varlığıdır. Katılma payı ise, katılımcının sahip olduğu haklar ile fona kaç pay ile ortak olduğunu gösteren kaydileştirilmiş bir belgedir.

Yatırım fonlarında, portföydeki varlıkların değerinin artması ve/veya portföydeki varlıklardan kârpayı ve/veya faiz geliri elde edilmesi suretiyle portföyün değeri artar.[1] Yatırımcılar YFKB sattıklarında veya fona iade ettiklerinde, yatırım fonlarının portföyünde o ana kadar gerçekleşen değer artışlarından/azalışlarından paylarını alırlar.

Gelir Vergisi Kanunu'nun (GVK) 75'inci maddesinde yatırım fonu katılma belgelerine (YFKB) ödenen kâr payları menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır. Söz konusu ibare 3824 sayılı Kanun ile 01.01.1993 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere GVK'nın 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının birinci bendinin parantez içine eklenmiştir. *"Yatırım fonları kâr payları"* ifadesiyle esas itibarıyla, YFKB'nin fona iadesi yani itfası sonucunda elde edilen gelir (itfa bedeli – alış bedeli) ifade edilmektedir. Ancak son dönemlerde yatırım fonlarının, katılma belgeleri fona iade edilmeksizin doğrudan temettü dağıtma yoluna gittikleri de gözlemlenmektedir. Yatırım fonlarının dağıttığı temettülerin vergilendirilmesine yönelik, özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte bu konuda iki alternatif yaklaşım öne çıkmaktadır:

1. Söz konusu temettüler, şirketlerin ortaklarına dağıtmış oldukları kârpaylarından farksızdır. Dolayısıyla bu temettüler, dağıtım aşamasında ayrıca tevkifata tabi tutulmayacak, portföy kazançları üzerinden dağıtılsın dağıtılmasın tevkifat öngörüldüğünden, (KVK 15/3-GVK Geçici 67/8), kazancı elde eden gerçek kişi, MKYF'dan elde ettiği kazançları beyan etmeyecek, ancak tevkifata tabi tutulan gayrimenkul ve girişim sermayesi yatırım fonlarından elde ettiği kazançları genel esaslara göre beyan edecektir (GVK 22/3 ve GVK 86/1-c).
2. Söz konusu temettüler GVK'nın geçici 67'nci maddesinin 1'inci fıkrası kapsamında dönemsel getiri niteliğindedir. Bu nedenle de fon türüne göre bu temettülerin %0 veya %10 oranında stopaja tabi tutulması gerekecek; tevkifata tabi tutulan bu gelirler yine aynı madde (GVK Geçici 67/7) uyarınca beyan edilmeyecek ve diğer gelirler nedeniyle verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dâhil edilmeyecektir.

Yazımızda, yatırım fonları tarafından dağıtılan temettülerin gerçek kişiler nezdinde nasıl vergilendirilmesi gerektiği konusu, mevcut düzenlemeler ışığı altında tartışılmaktadır.

Yatırım fonlarından elde edilen gelirlerde vergilendirme rejimi: Yatırım fonları, tüzel kişilikleri bulunmamasına rağmen, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda (KVK) kurumlar vergisi mükellefleri arasında sayılmış, aynı Kanunun 5/1-d maddesinde ise yatırım fonlarının portföy kazançları, belirli sınırlar dahilinde, kurumlar vergisinden istisna tutulmuştur. Diğer taraftan, GVK'nın Geçici 67/8 maddesi uyarınca, SPK'ya göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının kurumlar vergisinden istisna edilmiş portföy kazançlarının dağıtılsın/ dağıtılmasın tevkifata tabi olduğu düzenlenmiş olup, 2006/10731 sayılı BKK ile 01/10/2006 tarihinden itibaren; söz konusu tevkifat oranı %0 olarak belirlenmiştir.[2] Yine aynı madde uyarınca, bu kazançlar üzerinden GVK'nın 94'üncü maddesi uyarınca ayrıca tevkifat yapılmaz. Menkul kıymet yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili fona iadesinden elde edilen gelirler için yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dâhil edilmez. GVK'nun geçici 67/8 maddesinde sayılmayan yatırım fonlarının (girişim sermayesi ve gayrimenkul yatırım fonları) portföy kazançları üzerinden ise KVK'nun 15/3 maddesi kapsamında %0 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Yatırımcıların fon katılma paylarından elde etmiş oldukları gelirler ise, GVK'nın Geçici 67'nci maddesi kapsamında tevkif suretiyle vergilendirilmekte olup, tevkifat oranı, 2006/10731 sayılı BKK uyarınca, hisse senedi yoğun fonlardan elde edilen kazançlar[3] için %0, diğer kazançlar için %10 olarak belirlenmiştir. Gerek MKYF katılma belgelerinin gerekse girişim sermayesi ve gayrimenkul yatırım fonları katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen kazançlar beyana tabi değildir (GVK Geçici 67/7).

Kısacası, yatırım fonlarının portföy kazançları üzerindeki vergi yükü, belirlenen

[1] Sermaye Piyasası Kurulu, Menkul Kıymet Yatırım Fonları: Tanıtım Rehberi, http://www.spk.gov.tr/Sayfa/AltSayfa/979 (29.05.2018)
[2] KVK'nın Geçici 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında, GVK'nın Geçici 67'nci maddesi uyarınca tevkifata tabi tutulmuş kazançlar üzerinden KVK uyarınca ayrıca kesinti yapılmayacağı hüküm altına alınmış olduğundan, Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulması gereken bu kazançlar üzerinden ayrıca KVK'nın 15'inci maddesi uyarınca tevkifat yapılmayacaktır.
[3] Fon portföy değerinin en az %80'i devamlı olarak menkul kıymet yatırım ortaklıkları payları hariç olmak üzere BİAŞ'ta işlem gören ihraççı paylarından oluşan ve aynı maddede tanımlanan hisse sendi şemsiye fonuna bağlı olarak ihraç edilen fonlar "Hisse Senedi Yoğun Fon" olarak kabul edilir.

sınırlamalar dahilinde sıfırlanmış iken; **yatırımcı nezdinde** katılma payı kazançları (katılma belgesinin elden çıkarılması veya fona iadesi) üzerinden, hisse senedi yoğun fonlar için %0 diğerleri için %10 oranında kaynakta vergilendirme yapılmaktadır. Söz konusu uygulama, **"katılımcı bazında vergilendirme"** olarak adlandırılmaktadır.

Yatırım fonlarından elde edilen gelirlerin niteliği: GVK'nın 75'inci maddesinin 2'nci fıkrasının birinci alt bendinin parantez içi hükmünde, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonu katılma belgelerine ödenen kârpayları menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır. Söz konusu ibare maddeye, 3824 sayılı Kanunun 4'üncü maddesi ile 1.1.1992'den itibaren geçerli olmak üzere eklenmiştir. Vergi uygulamasında, YFKB'ye ödenen kârpayı ifadesinde kastın, katılma payının fona iadesi dolayısıyla elde edilen kazançlar olduğu bilinmektedir. Zira yatırım fonları ilk zamanlarda sadece fona iade yöntemiyle kâr dağıtmakta ve sahibine bu şekilde kazanç sağlamakta idi. YFKB'nin fona iadesi durumunda belge sahibi, anapara ve nema tutarını fondan tahsil ediyor, dolayısıyla ilgili YFKB adeta itfa oluyordu. İşte burada YFKB sahibine ödenen nema tutarı ise kâr payı olarak nitelendirilen gelire işaret etmekteydi. Nitekim Ahmet Kirman, belgenin fona iade edilmesi suretiyle tahsil edilen tutar ile katılma belgesinin alınması esnasında ödenen bedel arasındaki pozitif farkı menkul sermaye iradı olarak tanımlamaktadır.[4] Sonuçta, GVK'nın 75/2-1 maddesinin parantez içi hükmündeki YFKB'ne ödenen kâr payları ifadesinden, katılma belgelerinin fona iadesi sonucu elde edilen kazançların kastedildiği anlaşılmaktadır.

YFKB'nin üçüncü kişilere satış imkânı ise bir kısım yatırım fonlarının borsada işlem görmeye başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Katılma belgelerinin fon dışındaki üçüncü kişilere satışından elde edilen kazançlar ise değer artış kazancı olarak nitelendirilmektedir.[5]

Yine GVK'nın Geçici 67/1 maddesinde *"yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin **elden çıkarılmasında**"* ifadesine yer verilmiştir. Aynı maddenin 17'nci fıkrasında ise *"yatırım fonlarının katılma belgelerinin **fona iade edilmesinden**"* ibaresine yer verilmiş, 6322 sayılı kanunun 11'inci maddesiyle bu ibareden sonra gelmek üzere *"**veya diğer şekillerde elden çıkarılmasından** elde edilen kazançlar"* ibaresi eklenmiştir.

Sonuç olarak başlangıçta kâr payı dağıtımı (yani menkul sermaye iradı) olarak tanımlanan *"fona iade"* ifadesinin anlam kaymasına uğrayarak *"elden çıkarma"* (yani değer artış kazancı) gibi algılandığı görülmektedir. Bunu fona iadeden hemen sonra getirilen *"veya diğer şekillerde elden çıkarma"* ifadesinden anlamak mümkündür.

Bu kavram kargaşasına rağmen, YFKB'lerden elde edilen gelirlerin değer artış kazancı veya menkul sermaye iradı olup olmaması durumu değiştirmemektedir. Zira gerek alım-satım (değer artış) kazançları gerekse dönemsel getiriler GVK Geçici 67'nci madde kapsamında vergilendirilmektedir. YFKB fona iade edilerek menkul sermaye iradi niteliğinde gelir elde edildiğinde söz konusu işleme aracılık eden banka, aracı kurum veya saklamacı kuruluş tarafından GVK'nın geçici 67/1 maddesi uyarınca, fonun niteliğine göre %0 veya %10 oranında stopaj yapılmaktadır. Keza YFKB'nin elden çıkarılmasından elde edilen değer artış kazancı da, yine benzer şekilde fonun niteliğine göre %0 veya %10 oranında stopaja tabidir.

Yatırım fonlarının katılma belgesi fona iade edilmeksizin temettü dağıtması ise, sermaye piyasalarında yeni bir durumdur. Bu açıdan bakıldığında, yatırım fonlarından elde edilen temettülerin söz konusu düzenlemelerin yapıldığı sıralarda göz önünde bulundurulmamış olması anlaşılabilir bir durumdur. Ancak zamanla yatırım fonlarının temettü dağıtmaya başlaması ile birlikte söz konusu temettülerin ne şekilde vergilendirilmesi gerektiği konusunda tereddütler ortaya çıkmıştır. Bizce bu şekilde dağıtılan kâr payları ile katılma belgesinin fona iadesi neticesinde elde edilen gelir arasında bir fark bulunmamakta olup her iki kâr payı da GVK md.75/2-1 kapsamındadır.

[4] Ahmet Kırman, Yatırım Fonları, Katılma Belgeleri ve Vergilendirme Esasları, İstanbul 1999, sayfa 39-40
[5] Ahmet Kırman, Yatırım Fonları, Katılma Belgeleri ve Vergilendirme Esasları, İstanbul 1999, sayfa 43-44

Yatırım fonu kazançlarında vergilendirme rejimine dair değerlendirmelerimiz: Yatırım fonlarının portföy kazançları dağıtılsın/ dağıtılmasın % 0 oranında tevkifata tabi tutulduğundan, bu kazançlarını dağıtmaları halinde GVK'nın 94/6, KVK'nın 15/2 ve 30/3 maddeleri kapsamında tevkifat yapılmaması gerekmektedir. Çünkü fon bünyesindeki stopaj oranları %0'a indirilerek yatırımcı nezdinde vergileme rejimi benimsenmiştir.

GVK Geçici 67/1'de, hisse senedi kâr paylarının hisse sahipleri adına tahsilinde bu fıkra hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlemesi ile hisse senedi kâr payları geçici 67'nci madde kapsamının dışına çıkarılmıştır. GVK md.75 düzenlemesinde fonların kâr payları *"her nevi hisse senedi kâr payları"* içerisinde düzenlenmiş olduğundan, fonlarca ödenen temettülerin de geçici 67'nci madde kapsamına girmediği düşünülebilir. Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz. Zira, eğer yatırım fonlarınca dağıtılan kâr payları da bu kapsamda değerlendirilseydi *"hisse senedi kâr paylarının hisse sahipleri adına tahsilinde"* ifadesi yerine GVK md.75/2-1'de yer aldığı gibi *"her nevi hisse senedi kâr paylarının"* şeklinde, veya *"hisse senetleri ve yatırım fonlarının"* şeklinde bir ifade kullanılırdı. Nitekim GVK Geçici 67'nci madde içerisinde yatırım fonlarını ilgilendiren pek çok yerde yatırım fonları ayrı ayrı zikredilmiştir.

Ayrıca, YFKB'nin fona iadesinden elde edilen gelirin GVK'nın 75/2-1 maddesi hükmünün parantez içi düzenlemesinde yer alan YFKB'ne ödenen kâr payları kapsamına girdiğini ve bu gelirlerin hâlihazırda geçici 67'nci madde kapsamında vergilendirildiğini ve bu konuda herhangi bir ihtilaf bulunmadığını daha önce ifade etmiştik. Bu bağlamda fona iade olmaksızın dağıtılan temettülerin de GVK'nın 75/2-1 maddesi kapsamında olduğu aşikârdır. Hal böyleyken YFKB'ne fona iade edilmeksizin dağıtılan kâr payı ile fona iade esnasında elde edilen kâr payının birbirinden bir farkı bulunmaması gerekir.

Keza, GİB'nın Yatırım Fon Ve Ortaklıklarında Vergi Uygulamaları rehber taslağında, YFKB'lerinden elde edilen gelirlerin GVK Geçici 67 kapsamında tevkifat yoluyla vergilendirildiği, söz konusu katılma paylarından elde edilen gelirlerin, katılma paylarının fona iadesinden veya üçüncü kişilere satışından doğan gelirler ile katılma paylarının elde tutulduğu dönemde elde edilen dönemsel getirilerden oluştuğu belirtilmiştir[6]. Dolayısıyla rehber taslağında, yatırım fonları tarafından dağıtılan temettülerin GVK'nın geçici 67'nci maddesi kapsamında dönemsel gelir olduğu görüşünün benimsendiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca, SPK'nun korumalı ve garantili yatırım fonlarınca yatırımcılara yapılacak periyodik ödemelerin nasıl vergileneceği sorusuna GİB, 10.04.2007 tarihli yazı ile yatırımcılara yapılacak periyodik ödemeler üzerinden, GVK'nın geçici 67/1 maddesi uyarınca tevkifat yapılması gerektiği cevabını vermiştir. Tevkifat matrahının ise, periyodik ödemelerin niteliği dikkate alınmak suretiyle aşağıdaki şekilde tespit edilmesi gerektiği belirtilmiştir:

1) Periyodik olarak ödenen tutarın yalnızca portföy getirisinden oluşması durumunda yatırımcıya yapılan periyodik ödemelerin tamamı, 2) Periyodik olarak ödenen tutarın bir kısmının anapara geri ödemesini, bir kısmının ise portföy getirisini içermesi durumunda ise, periyodik ödemenin portföy getirisine isabet eden kısmın tevkifat matrahını oluşturacağı belirtilmiştir. Periyodik ödemenin anaparanın bir taksidi niteliğinde olması ve portföy getirisinin bulunmaması durumunda ise, söz konusu ödemeler üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.

Elden çıkarma ve fona iade suretiyle elde edilen gelirlerin Geçici 67'nci maddenin 1'inci fıkrası kapsamına girdiği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmazken, fonun temettü dağıtması durumunda vergilendirmenin nasıl yapılacağı konusunda bu kadar açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

Sonuç

Yatırım fonlarının temettü dağıtmaya başlamasıyla birlikte bu temettülerin nasıl vergilendirilmesi gerektiği de önemli bir konu olarak gündemde yerini almış bulunmaktadır. Elden çıkarma ve fona iade suretiyle elde edilen gelirlerin Geçici 67'nci maddenin 1'inci fıkrası kapsamına girdiği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmazken, fonun temettü dağıtması durumunda vergilendirmenin nasıl yapılacağı konusunda bu kadar açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, gerek fona iade suretiyle elde edilen gelirlerin nitelik ve gelir türü itibarıyla fonun temettü dağıtmasıyla aynı mahiyette olması, gerekse fonlarca dağıtılacak kâr paylarının Geçici 67/1 kapsamında stopaja tabi tutulmayacağına dair herhangi bir düzenleme bulunmaması karşısında, fonlar tarafından dağıtılan temettülerin dönemsel getiri olarak vergilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Nitekim GİB'in SPK'ya göndermiş olduğu yazıda da bu yaklaşım benimsenmektedir.

Bu çerçevede, yatırım fonu katılma belgesi sahiplerine ödenen temettüler üzerinden ödemelere aracılık eden banka ve aracı kurumlarca fon türüne göre %0 veya %10 oranında stopaj yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu görüşün kabulü halinde stopaj nihai vergi olacak ve söz konusu tutarlar herhangi bir şekilde beyana da konu edilmeyecektir.

[6] GİB, Yatırım Fon Ve Ortaklıklarında Vergi Uygulamaları (Taslak),